

Asia: VN/35688/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lapsiin liittyvien rikosepäilyjen selvittämisessä avustavista sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköistä

Lausunnonantajan lausunto

Lain nimike

Lain nimike on liian rajattu ottaen huomioon, että laissa säädetään myös lausunnoista vaativissa huoltoriidoissa.

1 § Soveltamisala

On hyvä, että soveltamisalassa määritellään selkeästi lain koskevan alle 18-vuotiaita henkilöitä.

2 § Yksikön tehtävät

- Ehdotuksessa ei oteta huomioon sitä, että lasten oikeuspsykiatristen ja -psykologisten (OiPsy-) yksiköiden tutkittavaksi tulee pääosin aiemmin tapahtuneita, ei-akuutteja rikosepäilyjä. Akuutit tilanteet edustavat murto-osaa pyynnöistä. Poliisi toimittaa pyyntöjä avustamisesta rikosepäilyissä viiveellä, joka voi olla kuukausista vuosiin. Ensivaiheen psykososiaalinen tuki koskee siten pientä osaa tutkittavista lapsista.
- Lain perusteluissa on esitetty ehdotus, että yksilöllinen haitanarvio rikoksen vaikutuksesta lapsen psyykkiseen vointiin tehtäisiin jatkossa OiPsy-yksikössä, mitä ei ole otettu huomioon lastenpsykiatriresursointiin ja rahoitukseen tarvittavana vastaavana lisäyksenä. Psyykkisen haitan arviointia yksikön tehtävänä käsitellään perusteluosiossa sivuilla 46–48, mutta itse lakiehdotustekstiin yksilöllinen haitanarvio ei sisälly.
- On hyvä, että lakiin kirjataan yksiköiden antama koulutus ja neuvonta.

3 § Moniammatillinen asiantuntijaryhmä

- Seulatoiminnan kirjaamista lakiin pidetään hyvänä.
- Jää epäselväksi, mitä moniammatillisen asiantuntijatyöryhmän jäsenten tulee tehdä poliisin toimittamalla yhteenvetoasiakirjalla, miten tietoja on lupa käyttää ja mitä niistä voi kirjata

esimerkiksi potilas- tai asiakaskertomukseen. Perusteluissa ei ole määritelty, minkä viranomaistahon toimesta henkilö tai hänen huoltajansa saa tietää, että arkaluonteisista tiedoista on tehty yhteenveto ja niitä on käsitelty moniammatillisessa työryhmässä.

- Moniammatillisuus nähdään perustavanlaatuisena työskentelyorientaationa.

4 § Oikeus saada ja antaa tietoja

- Ehdotuksen muotoilua pidetään lähtökohtaisesti hyvänä.
- Kuitenkin ongelmalliseksi voi muodostua se, että laki ei mahdollistaisi rikoksesta epäillyn tai todistajana kuultavan lapsen terveydenhuollon tietojen saamista ennalta haastateltavuuden arvioimiseksi ja haastattelun suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi. Lapsen mahdolliset kehitykselliset haasteet voivat vaikuttaa merkittävästi haastattelun suunnittelemiseen ja toteuttamiseen.
- Lisäksi tietoja koskien huomioidaan lain perusteluissa esitetyn, ettei avustavissa sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä säilytettäisi lausuntoja, eikä myöskään enää säilytettäisi lapsia koskevia henkilö- ja terveystietoja erillään muiden viranomaisten rekistereistä. Perustelutekstissä esitetään, että tutkimuksessa havaitut, lapsen terveydentilaa tai sosiaalihuollon tarvetta koskevat seikat kirjattaisiin normaaliin tapaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmiin. Kuopion yliopistosairaalassa toimivassa tutkimusyksikössä lapsille osana poliisin esitutkintaa tehdyissä somaattisissa tutkimuksissa esille tulleet olennaiset löydökset ja lapsen jatkotutkimusten sekä hoidon kannalta välttämättömät tiedot kirjataan jo nyt potilastietojärjestelmään sekä psyykkisen voinnin edellyttämät jatkohoitolähetteet kirjataan potilastietojärjestelmään.
- Esitys siitä, etteivät yksiköt jatkossa enää säilyttäisi tuottamia lausuntoja, vaatii nyt perusteluissa esitettyä laajempaa tarkastelua, jossa tulisi huomioida yksiköiden asiantuntijoiden näkemys ja yksiköiden toiminnan tarpeet. Esityksestä jää epäselväksi, missä avustava yksikkö jatkossa säilyttäisi omaa tutkimuskokonaisuutta työstäessään ja tutkimustoimenpiteitä tehdessään poliisin yksikköön toimittamaa esitutkintamateriaalia, virka-apupyynnö mukaa lukien.

5 § Yksikön henkilöstöä sekä toimitiloja ja toimintavälineitä koskevat vaatimukset

Ei kommentteja

6 § Työnohjaus

On tärkeää, että työnohjaus on laissa määritelty kaikille ammattiryhmille

7 § Järjestämisvastuu

Esityksessä ei tarkemmin määritellä, mitä avustavat sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköt ovat ja minne niiden kuuluisi sijoittua. Nyt toiminta on keskitetty keskittämisesetuksen mukaisesti yksiköihin, jotka sijoittuvat yliopistosairaaloihin ja niissä hallinnollisesti lastenpsykiatrian klinikoihin. Toivotaan, että toiminnan sijoittuminen määritellään laissa tarkemmin nykyistä käytäntöä vastaavasti yliopistosairaaloiden hallinnon alaisena toteutettavaksi ja koordinoitavaksi kaikkien ammattiryhmien osalta.

8 § Sopimus ja kustannusten korvaaminen

Ehdotus edistää valtakunnallista yhdenmukaisuutta.

9 § Korvauksen maksaminen

Ei kommentteja

10 § Ohjaus, koulutus ja yhteistyö

Ohjauksen tulisi toteutua riittävässä yhteistyössä asiantuntijuutta edustavien OiPsy-yksiköiden kanssa

11 § Voimaantulo

ei kommentteja

Esityksen vaikutusarviot

-

Mahdolliset muut kommentitne esitysluonnoksesta

Toivotaan lausuntojen ja muun oipsy-yksikön tuottaman materiaalin säilytyksestä/säilytyksen kieltämisestä uutta tarkastelua yhteistyössä oipsy-yksiköiden kanssa. Nyt ehdotettu malli voi vaikeuttaa toiminnan ja kustannusten raportointia, yksikön toiminnan tarkastelua hva-tasolla sekä oikeudenkäynnissä asiantuntijana toimimista merkittävästi. Se voi myös heikentää asianosaisten oikeusturvaa, mikäli kaikki tuotettu materiaali poistetaan heti tapauksen sulkeuduttua.

Rikoksista epäiltyjen arvioinnissa nähdään ongelmana se, että OiPsy-yksiköiden asiantuntijoilla ei ole poliisikoulutusta eikä siten poliisiviranomaisten erityisosaamiseen kuuluvaa rikoskuulustelutekniikkaa.

Vaikeissa huoltajuusriidoissa lapsen näkemyksen objektiivista selvittämistä varten ole tieteelliseen näyttöön perustuvaa menetelmää siten, että lapsi voitaisiin luotettavasti haastatella ja laatia lausunto.

Puustjärvi Anita
Pohjois-Savon hyvinvointialue - lastenpsykiatrian klinikka